

RZECZNIK PRAW OBYWATELSKICH

Warszawa, 18-10-2021 r.

Marcin Wiącek

XI.812.6.2021.MW

**Pan
Jacek Kurski
Prezes Zarządu
Telewizji Polskiej S.A.**

ePUAP

Szanowny Panie Prezesie!

Rzecznik Praw Obywatelskich otrzymał skargę w sprawie braku zapewnienia tłumaczenia na polski język migowy uroczystości Święta Wojska Polskiego i rocznicy Bitwy Warszawskiej w dniu 15 sierpnia 2021 r. skarżący wskazują, że przekaz pozostawał dla nich niedostępny, a bariery komunikacyjne sprawiły, że poczuli się wykluczeni z uczestnictwa w obchodach tak ważnych wydarzeń państwowych.

Pragnę zaznaczyć, że jako Rzecznik Praw Obywatelskich – organ monitorujący wdrażanie w Polsce postanowień Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych, sporządzonej w Nowym Jorku dnia 13 grudnia 2006 r. (Dz. U. z 2012 poz. 1169; dalej jako: Konwencja) – przykładam wielką wagę do zapewnienia adekwatnego wsparcia osobom w szczególności narażonym na wykluczenie, do których należą osoby z niepełnosprawnościami. Ratyfikacja przez Polskę tej Konwencji potwierdziła prawo osób z niepełnosprawnościami do pełnego i równego korzystania ze wszystkich praw człowieka i podstawowych wolności oraz poszanowania ich przyrodzonej godności. **Dostępność stanowi dla osób z niepełnosprawnościami warunek wstępny prowadzenia samodzielnego życia oraz pełnego uczestnictwa w życiu społecznym na równych z innymi zasadach.** Co istotne, osoby z niepełnosprawnościami powinny mieć zapewniony dostęp do środków komunikacji, w tym technologii i systemów informacyjno-komunikacyjnych, powszechnie dostępnych lub powszechnie zapewnianych, zarówno na obszarach miejskich, jak i wiejskich, na zasadzie równości z innymi osobami. Środki podejmowane w tym celu przez państwo obejmują rozpoznanie i eliminację przeszkód i barier w zakresie dostępności informacji, komunikacji i innych usług, w tym usług elektronicznych, co zostało wprost wskazane w artykule 9 ust. 1 lit. b Konwencji. Państwa-strony mają również obowiązek podjąć niezbędne środki, aby zapewnić osobom z

niepełnosprawnościami możliwość poszukiwania i pozyskiwania informacji na zasadzie równości z innymi osobami, m.in. poprzez **dostarczanie osobom z niepełnosprawnościami informacji przeznaczonych dla ogółu społeczeństwa, w dostępnych dla nich formach i technologiach, odpowiednio do różnych rodzajów niepełnosprawności, na czas i bez dodatkowych kosztów**, o czym stanowi art. 21 Konwencji. Wskazana regulacja obejmuje także **zachęcanie środków masowego przekazu do zapewniania, by ich usługi były dostępne dla osób z niepełnosprawnościami**. Jednocześnie zgodnie z treścią art. 30 ust. 1 Konwencji, obowiązkiem państwa-strony jest zapewnienie dostępu do programów telewizyjnych, filmów, teatru i innego rodzaju działalności kulturalnej, w dostępnych dla nich formach.

Artykuł 32 ust. 2 Konstytucji RP stanowi, że nikt nie może być dyskryminowany w życiu politycznym, społecznym lub gospodarczym z jakiegokolwiek przyczyny. Chciałbym zauważyć, że obecnie, zgodnie z art. 18a ust. 1 ustawy z dnia 29 grudnia 1992 r. o radiofonii i telewizji (Dz. U. z 2020 r. poz. 805, t.j.; dalej jako: u.r.t.), **nadawcy programów telewizyjnych są obowiązani do zapewniania dostępności audycji dla osób niepełnosprawnych z powodu dysfunkcji narządu wzroku oraz osób niepełnosprawnych z powodu dysfunkcji narządu słuchu, przez wprowadzanie udogodnień dla osób niepełnosprawnych, tak aby co najmniej 50% kwartalnego czasu nadawania programu, z wyłączeniem reklam i telesprzedaży, posiadało takie udogodnienia**. Wskazane wymagania dotyczą wszelkich udogodnień, zarówno tłumaczenia na polski język migowy, napisy dla niesłyszących, jak i audiodeskrypcję. Nadawcy są obowiązani do informowania odbiorców o terminie, czasie emisji i czasie trwania audycji zawierającej udogodnienia dla osób niepełnosprawnych oraz rodzaju tych udogodnień. Powyższy limit został jednak obniżony w drodze rozporządzenia Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji z dnia 15 listopada 2018 r. w sprawie udogodnień dla osób niepełnosprawnych z powodu dysfunkcji narządu wzroku i osób niepełnosprawnych z powodu dysfunkcji narządu słuchu w programach telewizyjnych (Dz. U. poz. 2261; dalej jako: rozporządzenie w sprawie udogodnień). Zgodnie z rozporządzeniem, udział poszczególnych rodzajów udogodnień dla osób niepełnosprawnych w kwartalnym czasie nadawania programu zawierających nie mniej niż 50% audycji informacyjnych lub publicystycznych, w roku 2020 i 2021 wynosi 22% napisów dla niesłyszących oraz 3% tłumaczenia na język migowy.

Rzecznik Praw Obywatelskich w trakcie pandemii wielokrotnie zwracał uwagę na potrzebę zapewnienia odpowiedniej jakości tłumaczenia przekazywanych treści. Programy telewizyjne nie uwzględniają odpowiednio potrzeb osób głuchych i słabosłyszących – bardzo rzadko są opatrzone napisami lub nadawane z tłumaczeniem na polski język migowy. Należy przy tym zauważyć, że **społeczność osób głuchych jest bardzo zróżnicowana. Nie wszyscy posługują się polskim językiem migowym**. Osoby

słabosłyszące zwracają uwagę na brak zamieszczania napisów, co pozbawia ich dostępu do informacji.

Od chwili ogłoszenia trwającego stanu epidemii osoby z niepełnosprawnością słuchu toczą intensywną walkę o prawo do informacji. Wystąpienia do Prezesa Rady Ministrów, Ministra Zdrowia, Pełnomocnika Rządu ds. Osób Niepełnosprawnych, Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji – wspierane przez Rzecznika Praw Obywatelskich – spowodowały, że coraz więcej programów informacyjnych, konferencji prasowych i komunikatów jest tłumaczonych na polski język migowy oraz opatrzonych napisami w języku polskim. Podjęte działania są jednak niewystarczające. **Nadal liczne transmisje telewizyjne nie są realizowane z odpowiednimi udogodnieniami dla osób z niepełnosprawnościami.** Jednocześnie nadal pojawiają się niedociągnięcia organizacyjne – nieraz sylwetka tłumacza/tłumaczki była zbyt mała, by odbiorca mógł zapoznać się z przekazywanymi informacjami, a napisy pozostawały zasłonięte przez inne elementy obrazu. Tak więc głusi otrzymują jedynie fragmentaryczne informacje, co pogłębia poczucie lęku i wykluczenia z życia społecznego. Takie działanie nie sprzyja również promowaniu aktywnej postawy obywatelskiej wśród osób z niepełnosprawnościami.

Z tych względów **zwiększenie dostępu do informacji w ramach różnych kanałów komunikacji, w tym telewizji i Internetu¹, pozostaje istotnym postulatem Rzecznika Praw Obywatelskich.**

Warto odnotować, że w odpowiedzi na liczne postulaty zostało przygotowane stanowisko Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji w sprawie jakości i sposobu realizacji tłumaczenia na język migowy w utworach audiowizualnych². Wskazane stanowisko uwzględnia szereg istotnych uwag zgłaszanych przez skarżących Rzecznikowi Praw Obywatelskich, w tym to, że **napisy dla niesłyszących nie są alternatywnym rozwiązaniem wobec tłumaczenia na język migowy oraz o konieczności zapewnienia odpowiedniej widoczności znaków, mimiki i zakresu ruchu tłumacza.** Jeśli dana audycja telewizyjna jest nadawana na kilku programach jednocześnie, a nie wszystkie zawierają tłumaczenie na język migowy, szczególnie istotne jest przekazanie informacji, w którym kanale jest zapewnione tłumaczenie. Informacja ta powinna być wyraźnie wyeksponowana, w szczególności w ogłoszeniach nadawcy, w Elektronicznym Przewodniku po Programach (EPG) lub na stronach internetowych.

¹ Zob. „Osoby głuche w Polsce 2020 – wyzwania i rekomendacje”, raport Komisji Ekspertów przy RPO ds. Osób Głuchych, Warszawa 2020, dostęp pod adresem:

https://bip.brpo.gov.pl/sites/default/files/Osoby_Gluche_w_Polsce_2020_Wyzwania_i_Rekomendacje.pdf

² Stanowisko KRRiT z dnia 30 marca 2021 r. w sprawie jakości i sposobu realizacji tłumaczenia na język migowy w utworach audiowizualnych, dostęp pod adresem: <https://www.gov.pl/attachment/63298d60-53a9-4153-a8c0-0206a99aebd2>

Biorąc pod uwagę powyższe, działając na podstawie art. 13 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (Dz. U. z 2020 r. poz. 627, ze zm.), zwracam się do Pana Prezesa z uprzejmą prośbą o poinformowanie, jakie działania zostały podjęte w celu zapewnienia dostępności transmisji z uroczystości państwowych dla osób z niepełnosprawnościami, w tym transmisji z uroczystych obchodów Święta Wojska Polskiego i rocznicy Bitwy Warszawskiej w dniu 15 sierpnia 2021 r. Będę również wdzięczny za informację o ilości otrzymanych skarg w 2021 r. w związku z brakiem zapewnienia dostępności programów TVP oraz materiałów zamieszczanych na serwisie VOD należącym do Telewizji Polskiej dla osób z różnymi niepełnosprawnościami oraz jakie działania zostały podjęte w związku z otrzymanymi skargami.

Z poważaniem,

Marcin Wiącek

Rzecznik Praw Obywatelskich

/-podpisano elektronicznie/